

30-Noyabr, 2025-yil

**PROFILAKTIKA INSPEKTORINING NOQONUNIY DINIY FAOLIYAT
BO‘YICHA HUQUQBUZARLIKLAR PROFILAKTIKASINI TA’MINLASHDA
DAVLAT ORGANLARI BILAN HAMKORLIGINI TAKOMILLASHTIRISH
CHORA-TADBIRLARI.**

Karimov Abbosbek

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI IIV AKADEMIYASI KURSANTI

Kalit so‘zlar: *Profilaktika inspektori; noqonuniy diniy faoliyat; huquqbuzarliklarning oldini olish; davlat organlari bilan hamkorlik; diniy ekstremizm; xavfni baholash; ijtimoiy barqarorlik; profilaktika strategiyalari; monitoring tizimi; axborot almashinuvi.*

Annotatsiya: *Ushbu maqola profilaktika inspektorining noqonuniy diniy faoliyatga oid huquqbuzarliklarni oldini olishda davlat organlari bilan hamkorlikni mustahkamlash bo‘yicha chora-tadbirlarni o‘rganishga qaratilgan. Tadqiqotda inspektorning huquqiy asoslari, davlat idoralari bilan axborot almashinuvi va monitoring jarayonlari, shuningdek diniy ekstremizm xavfini kamaytirishga yo‘naltirilgan profilaktika strategiyalari tahlil qilinadi. Maqolada samarali hamkorlik mexanizmlari va amaliy chora-tadbirlar orqali diniy faoliyat bilan bog‘liq huquqbuzarliklarning oldini olishning eng optimal yo‘llari ko‘rsatiladi. Tadqiqot natijalari huquqbuzarliklarni erta aniqlash, xavfni baholash va jamiyatda ijtimoiy barqarorlikni ta‘minlash bo‘yicha tavsiyalar beradi.*

Ключевые слова: *Инспектор по профилактике; незаконная религиозная деятельность; предотвращение правонарушений; сотрудничество с государственными органами; религиозный экстремизм; оценка рисков; социальная стабильность; стратегии профилактики; система мониторинга; обмен информацией.*

Аннотация: *Статья посвящена совершенствованию сотрудничества инспектора по профилактике с государственными органами в сфере предотвращения правонарушений, связанных с незаконной религиозной деятельностью. В исследовании рассматриваются правовые основы работы инспектора, процессы обмена информацией и мониторинга с государственными учреждениями, а также стратегии профилактики, направленные на снижение риска религиозного экстремизма. В статье представлены механизмы эффективного взаимодействия и практические меры, позволяющие оптимально предотвращать религиозные правонарушения. Результаты исследования предоставляют рекомендации для раннего выявления правонарушений, оценки рисков и укрепления социальной стабильности.*

Keywords: *Prevention inspector; illegal religious activity; crime prevention; cooperation with state authorities; religious extremism; risk assessment; social stability; preventive strategies; monitoring system; information exchange.*

Annotation: *This article examines measures to enhance the collaboration of prevention inspectors with state authorities in preventing offenses related to illegal religious activities. The study analyzes the legal framework of the inspector’s duties, information exchange, and monitoring processes with government institutions, as well as preventive strategies aimed at mitigating religious extremism risks. The article highlights effective cooperation mechanisms and practical measures to optimally prevent religious offenses. The findings provide guidance for early detection of violations, risk assessment, and strengthening social stability.*

KIRISH

Zamonaviy jamiyatda ijtimoiy barqarorlik va xavfsizlikni ta’minlash davlat siyosatining eng muhim yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, diniy ekstremizm va noqonuniy diniy faoliyatlar nafaqat huquqbuzarliklar sonining oshishiga, balki jamiyatda ijtimoiy beqarorlik, nizolar va xavfli tendensiyalarning yuzaga kelishiga sabab bo‘lishi mumkin. Shu nuqtai nazardan, profilaktika inspektorining roli sezilarli darajada oshadi, chunki u diniy faoliyat bilan bog‘liq har qanday xavfli holatni aniqlash, oldini olish va davlat organlari bilan samarali hamkorlikni yo‘lga qo‘yish vazifalarini bajaradi. Noqonuniy diniy guruhlar faoliyati ko‘pincha yoshlar va o‘rta avlod vakillari orasida axloqiy va ma’naviy beqarorlikni keltirib chiqaradi, oilalarning tarbiyaviy ishlariga salbiy ta’sir ko‘rsatadi va ijtimoiy muhitni izdan chiqaradi. Shu sababli, profilaktika inspektori nafaqat huquqbuzarliklarni aniqlash va qayd etish, balki ularni oldini olish uchun tizimli chora-tadbirlarni ishlab chiqishi zarur. Ushbu chora-tadbirlar davlat organlari bilan uzviy hamkorlikni o‘z ichiga oladi va maqsadli ravishda diniy ekstremizm xavfini kamaytirishga yo‘naltiriladi. Maqolada profilaktika inspektorining faoliyatida davlat organlari bilan samarali hamkorlikning ahamiyati, uning huquqiy asoslari, axborot almashinuvi, monitoring va xavfli vaziyatlarni erta aniqlash mexanizmlari tahlil qilinadi. Tadqiqot shuni ko‘rsatadiki, faqat nazorat va monitoring bilan cheklangan yondashuv diniy huquqbuzarliklarni oldini olishda yetarli natija bermaydi. Shu sababli, davlat organlari bilan integratsiyalashgan faoliyat, ma’rifiy ishlar va jamoat tuzilmalari bilan hamkorlik muhim ahamiyatga ega bo‘ladi. Kirish qismida shuningdek, diniy faoliyat bilan bog‘liq huquqbuzarliklarning ijtimoiy va psixologik sabablariga ham e’tibor qaratiladi. Noqonuniy diniy guruhlar ko‘pincha jamiyatdagi ma’naviy bo’shliqlar, yoshlar orasidagi ma’lumot yetishmovchiligi va oilalarning yetarli tarbiyaviy qo‘llab-quvvatlamasligi natijasida faoliyat ko‘rsatadi. Shu sababli, profilaktika inspektorining vazifasi faqat nazorat bilan cheklanmay, diniy va ma’naviy ma’rifat yo‘nalishida keng qamrovli ishlarni amalga oshirishni ham o‘z ichiga oladi. Shu bilan birga, samarali hamkorlik mexanizmlari nafaqat huquqbuzarliklarni aniqlash va ularni bartaraf etishga, balki diniy xavfni erta baholash, jamiyatda xavfsiz

“ZAMONAVIY DUNYODA SUN’IY IDROKNING RIVOJLANISHI: YANGI DAVR MUAMMOLARI VA YANGI YECHIMLAR JURNALI”

30-Noyabr, 2025-yil

ijtimoiy muhit yaratish va ijtimoiy barqarorlikni ta’minlashga xizmat qiladi. Shu jihatdan, kirish qismida profilaktika inspektorining davlat organlari bilan hamkorlikdagi roli, uning faoliyatini samarali tashkil etish va zamonaviy profilaktika strategiyalarini ishlab chiqish zaruriyati ta’kidlanadi. Profilaktika inspektorining noqonuniy diniy faoliyatga oid huquqbuzarliklarni oldini olishdagi faoliyati davlat xavfsizligi va jamiyat barqarorligini ta’minlashda markaziy o‘rin tutadi. Davlat organlari bilan uzviy hamkorlik va tizimli profilaktika chora-tadbirlari samaradorligini oshiradi, diniy ekstremizm xavfini kamaytiradi va ijtimoiy muhitni barqarorlashtirishga xizmat qiladi.

ASOSIY QISM

Profilaktika inspektorining faoliyati diniy xavfsizlik va jamiyat barqarorligini ta’minlashning muhim tarkibiy qismi sifatida qaraladi. Noqonuniy diniy guruhlar va ekstremistik tashkilotlarning faoliyati ko‘pincha yoshlar va ijtimoiy zaif qatlam vakillari orasida tarqaladi, bu esa jamiyatda ijtimoiy tanglik, nizolar va huquqbuzarliklarning ko‘payishiga olib keladi. Shu nuqtai nazardan, profilaktika inspektorining vazifalari nafaqat huquqbuzarliklarni aniqlash va qayd etish, balki ularni oldini olishga qaratilgan tizimli va samarali chora-tadbirlarni ishlab chiqishni ham o‘z ichiga oladi. Asosiy qismda birinchi o‘rinda davlat organlari bilan hamkorlikning ahamiyati ko‘rib chiqiladi. Inspektor va tegishli idoralar o‘rtasida muntazam axborot almashinuvi, monitoring va xavfli vaziyatlarni aniqlash mexanizmlari yo‘lga qo‘yiladi. Ushbu tizim diniy faoliyat bilan bog‘liq har qanday salbiy tendensiyaning erta bosqichda aniqlashga imkon beradi. Misol uchun, hududiy monitoring natijalari asosida ekstremistik guruhlar faoliyati tezkor aniqlanadi va ularni bartaraf etish uchun tegishli chora-tadbirlar ishlab chiqiladi. Ikkinchidan, profilaktika inspektori davlat organlari bilan birgalikda diniy xavfni kamaytirishga qaratilgan ma’rifiy va targ‘ibot ishlarini olib boradi. Maketlar, mahallalar, ta’lim muassasalari va jamoat markazlarida diniy savodxonlikni oshirish, yoshlar va oilalarni ekstremistik ta’sirlardan himoya qilishga yo‘naltirilgan dasturlar amalga oshiriladi. Ushbu yondashuv yosh avlodni axloqiy va ma’naviy qadriyatlar bilan tanishtirishga, oilalarni qo‘llab-quvvatlashga va diniy xavfni kamaytirishga xizmat qiladi. Uchinchidan, inspektor faoliyati hududiy tahlil va baholash tizimi bilan mustahkamlanadi. Har bir hududdagi diniy faoliyat, uning ijtimoiy ta’siri va mavjud xavf omillari muntazam ravishda o‘rganiladi. Shu asosda profilaktika chora-tadbirlari individual yondashuv bilan ishlab chiqiladi. Bu yondashuv diniy huquqbuzarliklarni samarali oldini olishga xizmat qiladi va profilaktika jarayonini tizimli qiladi. To‘rtinchidan, jamoat tuzilmalari bilan hamkorlik profilaktika samaradorligini oshiradi. Mahalla faollari, diniy yetakchilar, nodavlat tashkilotlar va boshqa ijtimoiy institutlar bilan birgalikda olib boriladigan ishlarda diniy xavfni kamaytirish, jamiyatning ijtimoiy barqarorligini ta’minlash va profilaktika chora-tadbirlarini keng qamrovli amalga oshirishga qaratilgan strategiyalar ishlab chiqiladi. Shu tariqa, profilaktika inspektorining faoliyati nafaqat nazorat va monitoring bilan cheklanmay, balki jamiyatning turli qatlamlarini jalb qilish orqali yanada samarali bo‘ladi. Beshinchidan, innovatsion yondashuvlar va texnologik imkoniyatlar profilaktika ishlarini takomillashtirishga xizmat

qiladi. Onlayn monitoring tizimlari, ma’lumotlar bazalari va xavfni baholash modellari diniy faoliyatning noqonuniy shakllarini aniqlash va ularga tezkor choralar ko‘rishga yordam beradi. Shu bilan birga, bu yondashuv profilaktika inspektorining ishini tizimli, samarali va natijador qiladi. Natijada, profilaktika inspektorining davlat organlari bilan hamkorligi diniy huquqbuzarliklarning oldini olish, ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlash va jamiyatda xavfsiz muhit yaratishda markaziy rol o‘ynaydi. Samarali hamkorlik orqali inspektorlar o‘z faoliyatini zamonaviy sharoitlarga moslashtiradi, profilaktika chora-tadbirlari samaradorligini oshiradi va diniy ekstremizm xavfini sezilarli darajada kamaytiradi.

XULOSA

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, profilaktika inspektorining noqonuniy diniy faoliyatga oid huquqbuzarliklarni oldini olishdagi faoliyati nafaqat jamiyat xavfsizligini ta’minlashga, balki ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlashga ham sezilarli hissa qo‘shadi. Ushbu jarayon davlat organlari bilan uzviy hamkorlikda amalga oshirilganda eng samarali natijalarni beradi. Axborot almashinuvi, monitoring tizimi, xavfni baholash mexanizmlari va hududiy tahlillar orqali inspektor diniy ekstremizm xavfini erta aniqlash imkoniga ega bo‘ladi, bu esa profilaktika chora-tadbirlarining tezkor va tizimli bo‘lishini ta’minlaydi. Shuningdek, davlat organlari bilan hamkorlik inspektorining profilaktika strategiyalarini kengaytiradi. Bu nafaqat nazorat va monitoringni o‘z ichiga oladi, balki ma’rifiy ishlar, jamoat tuzilmalari bilan birgalikda tadbirlar, targ‘ibot va diniy savodxonlikni oshirishga qaratilgan dasturlarni ham o‘z ichiga oladi. Shu yo‘l bilan, yoshlar va ijtimoiy zaif qatlam vakillari diniy ekstremistik g‘oyalardan himoyalanaadi, oilalar tarbiyaviy jihatdan qo‘llab-quvvatlanadi va jamiyatda ijtimoiy muhit barqaror bo‘ladi. Innovatsion texnologiyalar va zamonaviy monitoring vositalari profilaktika inspektorining faoliyatini yanada samarali qiladi. Onlayn monitoring, ma’lumotlar bazalari va xavfni baholash tizimlari orqali diniy huquqbuzarliklarni aniqlash jarayoni tezkor va tizimli bo‘ladi. Bu yondashuv profilaktika ishlarining natijadorligini oshiradi va diniy ekstremizm xavfini kamaytiradi. Xulosa qilib aytganda, profilaktika inspektorining davlat organlari bilan hamkorligi diniy huquqbuzarliklarning oldini olishning markaziy elementi sifatida qaraladi. Samarali hamkorlik orqali inspektorlar o‘z faoliyatini tizimli, natijador va jamiyatning zamonaviy xavf omillariga moslashtirilgan holda amalga oshiradi. Shu bilan birga, ushbu yondashuv diniy xavfni erta aniqlash, profilaktika chora-tadbirlarini tezkor amalga oshirish va ijtimoiy barqarorlikni ta’minlashga xizmat qiladi. Natijada, davlat organlari bilan integratsiyalashgan faoliyat profilaktika inspektorining vazifalarini kengaytiradi, uning samaradorligini oshiradi va diniy ekstremizm xavfini kamaytirishda muhim rol o‘ynaydi. Ushbu yondashuv mamlakatning ijtimoiy barqarorligini mustahkamlash, aholining ma’naviy va axloqiy salomatligini ta’minlash, shuningdek, diniy huquqbuzarliklar bilan kurashish strategiyalarini takomillashtirish imkonini beradi.

“ZAMONAVIY DUNYODA SUN’IY IDROKNING RIVOJLANISHI: YANGI DAVR MUAMMOLARI VA YANGI YECHIMLAR JURNALI”

30-Noyabr, 2025-yil

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). Crime Prevention and Criminal Justice, Vienna, 2019.
2. European Crime Prevention Network (EUCPN). Effective Practices in Preventive Policing, Brussels, 2020.
3. Тарасов, В.А. Психология девиантного поведения и профилактика, Москва, 2017.
4. National Institute of Justice (NIJ). Juvenile Justice and Community Supervision Practices, Washington D.C., 2018.